

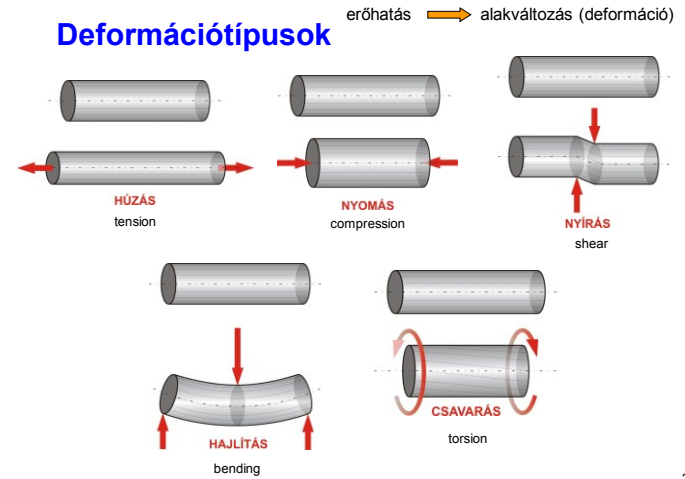

Fogorvosi anyagtan fizikai alapjai 6.

Mechanikai tulajdonságok 1.

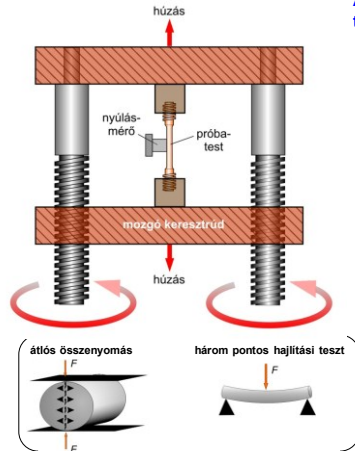
1

Deformációtípusok

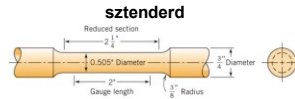
2

Tesztelés

A mérésből nyert mechanikai tulajdonságok értékét befolyásolja:

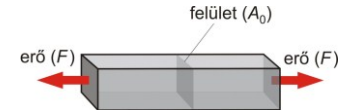
- Az igénybevétel típusa (nyújtás, ...)
- A minta geometriája
  - sztenderd
- A terhelés időbeli lefutása
  - statikus
  - dinamikus
  - tartós (egyenletes, változó)
- hőmérséklet

3

Húzás

Terhelés jellemzése:

(húzó-)feszültség (σ): $\sigma = \frac{F}{A_0}$ $[\sigma] = \frac{N}{m^2} = Pa$

mérnöki rendszer!

Alakváltozás jellemzése:

relatív hosszváltozás (nyúlás) (ϵ):

$\epsilon = \frac{\Delta l}{l_0}$ $[\epsilon] = 1$

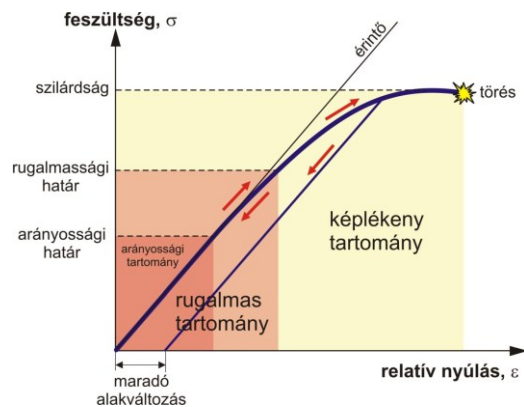
mérnöki rendszer!

→ belső feszültségek

Összenyomásnál: irányok fordítottak, nyomófeszültség negatív, relatív hosszváltozás (rövidülés) negatív.

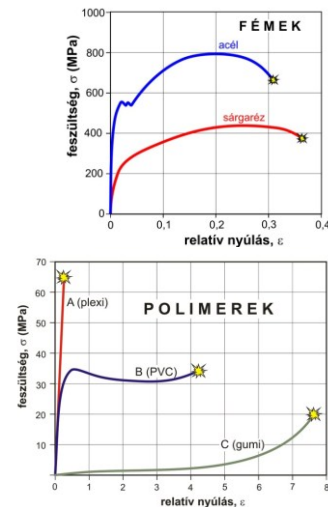
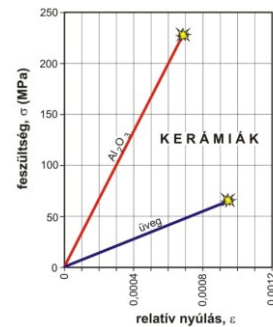
4

Terhelési diagram

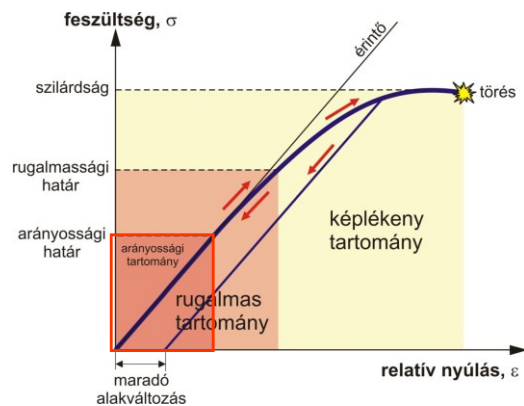
5

Példák:

6

Terhelési diagram

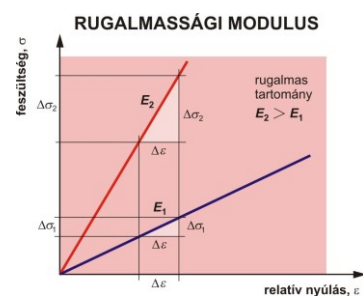

7

Rugalmas viselkedés (arányossági határig)

1. húzás/összenyomás

Hooke-törvény: $\sigma = E \cdot \epsilon$ E — rugalmassági (Young-) modulus [E] = Pa

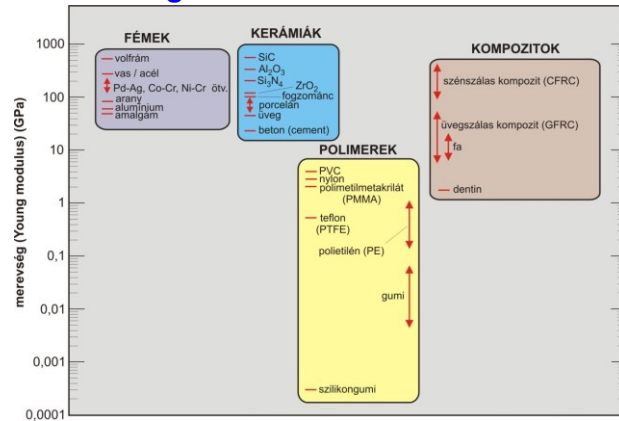

E — nyújtással, vagy összenyomással szemben mutatott „ellenállás”, **merevség**

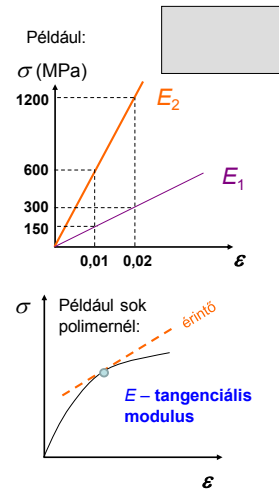
$1/E$ — nyújtásra vagy összenyomásra való „készség”, **rugalmasság**

8

Merevség

9

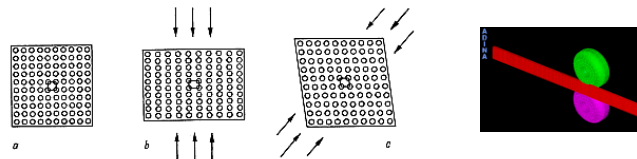

Néhány fogászati anyag merevsége:

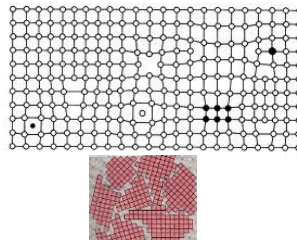
anyag	E (GPa)
fogzománc	≈ 100
dentin	≈ 15
acél	200-230
amalgám	50-60
arany	79
arany ötvözetek	75-110
Pd-Ag ötvözetek	100-120
Co-Cr ötvözetek	120-220
Ni-Cr ötvözetek	140-190
üveg	60-90
kerámiák	60-130
porcelán	60-110
PMMA (polimetilmetakrilát)	2,4-3,8
szilikon	≈ 0,0003

10

Rugalmas alakváltozás atomi szinten

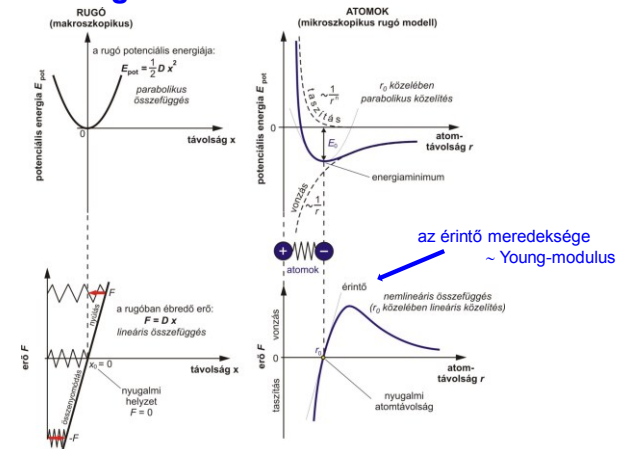
Kristályhibák, szemcseméret szerepe?

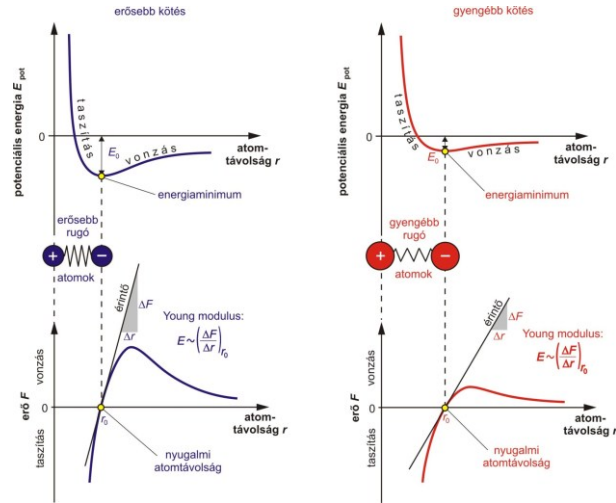
A Young-modulus (E) és a Poisson szám (μ) (l. később) kevésbé érzékenyek a hibákra.

11

A Young-modulus atomi értelmezése

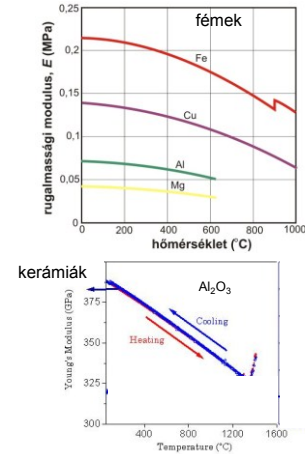

12

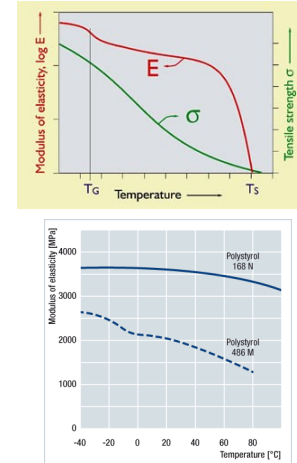

13

Hőmérséklet hatása:

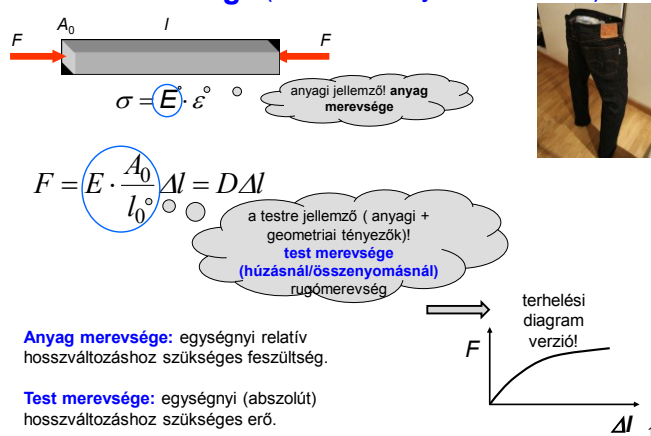

szemikristályos polimerek

14

Test merevsége (húzással/összenyomással szemben)

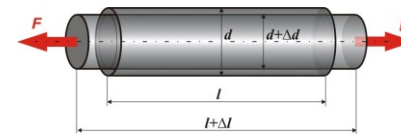

Anyag merevsége: egységnyi relatív hosszváltozáshoz szükséges feszültség.

Test merevsége: egységnyi (abszolút) hosszváltozáshoz szükséges erő.

15

Harántirányú méretváltozás:

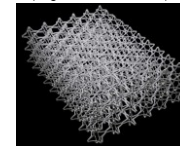

$$\frac{\Delta d}{d} = -\mu \frac{\Delta l}{l} \quad \mu - \text{Poisson-szám} \quad [\mu] = 1$$

Pl.

anyag	μ
fogzománc	0,33
dentin	0,31
amalgám	0,31
PDL	0,45
polimerek	0,40–0,50

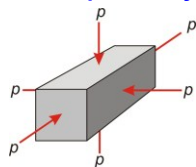
Auxetikus anyagok (negatív Poisson-szám):

Homogén, izotróp anyag rugalmas viselkedését egyértelműen meghatározza E és μ .

16

2. Izotróp összenyomás

$$p = \frac{E}{3(1-2\mu)} \frac{\Delta V}{V_0}$$

K : térfogati rugalmassági (kompressziós) modulus (Pa)

$$\frac{\Delta V}{V} = \frac{3(1-2\mu)}{E} p$$

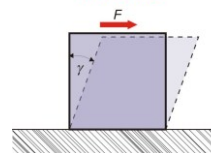
κ : kompresszibilitás (1/Pa)

anyag	κ (1/GPa)
levegő	7650
víz	0,45
aluminium	0,009

17

3. nyírás

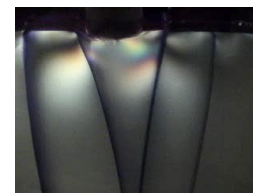
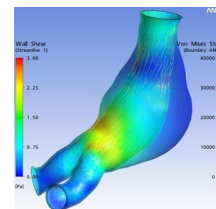
NYÍRÁS

$$\sigma = G\gamma$$

$$G = \frac{E}{2(1+\mu)}$$

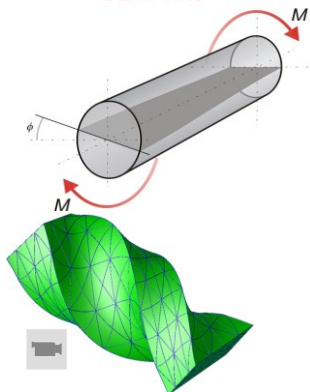
nyírási modulus

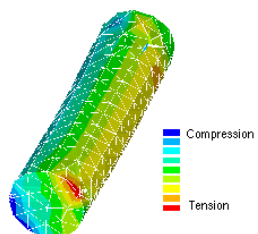
18

4. csavarás (torzió)

CSAVARÁS

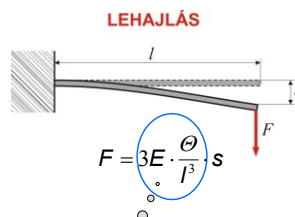
$$M = G \frac{r^4 \pi}{2l} \phi$$

19

5. hajlítás

„hajlítás =
nyújtás + összenyomás”

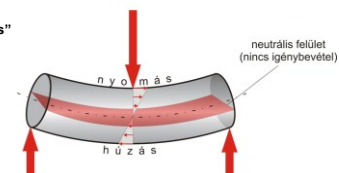

$$F = 3E \cdot \frac{\Theta}{l^3} \cdot s$$

test merevsége (hajlításnál)

Θ = másodrendű nyomaték (felületi tehetetlenségi nyomaték)

HAJLÍTÁS

KERESZT.
METSZETEK

MÁSODRENDŰ
NYOMATÉKOK

kör

körgyűrű

téglatest

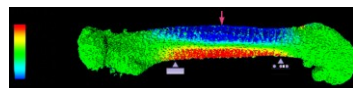
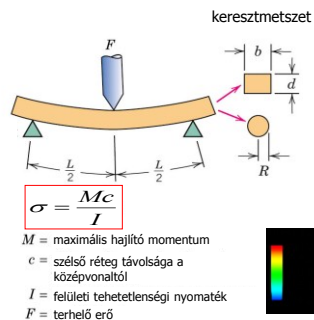
$\Theta = \frac{\pi}{4} \cdot r^4$

$\Theta = \frac{\pi}{4} \cdot (r_2^4 - r_1^4)$

$\Theta = \frac{1}{12} \cdot a b^3$

20

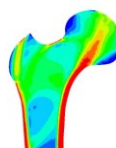
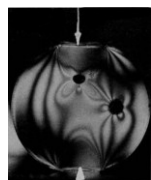
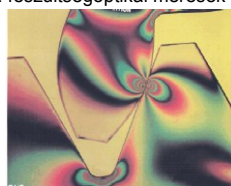
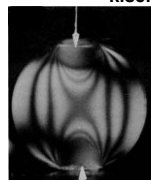
Hárompontos hajlítási teszt

21

Feszültség eloszlás vizsgálata

- kísérleti: feszültségoptikai mérések

3

Összefoglalás:

Hooke-törvény:

- nyújtás/összenyomás

anyagra $\sigma = E \cdot \varepsilon$

testre $F = E \cdot \frac{A}{l} \Delta l$

- nyírás

$\sigma = G \gamma$

$F = 2G \cdot \frac{A}{L} \cdot \Delta L$

- hajlítás

$F = 3E \cdot \frac{\theta}{l^3} \cdot s$

- csavarás (torzió)

$M = G \frac{r^4 \pi}{2l} \phi$

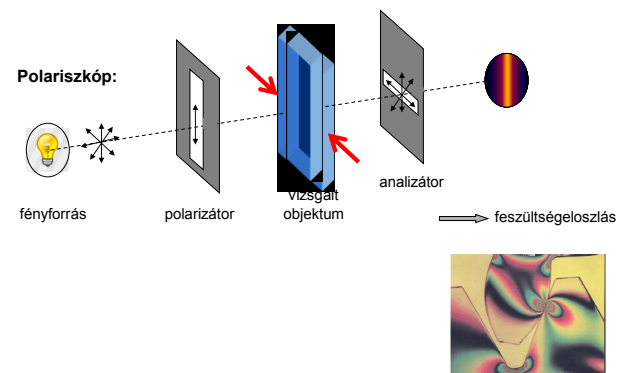
E — rugalmassági (Young-) modulus $[E] = \text{Pa}$

μ — Poisson-szám $[\mu] = 1$

G — nyírási modulus $[G] = \text{Pa}$ $G = \frac{E}{2(1 + \mu)}$

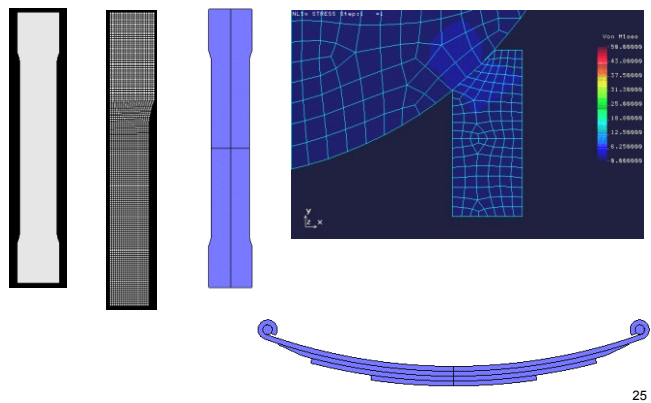
ϕ — felületi tehetetlenségi nyomaték

22

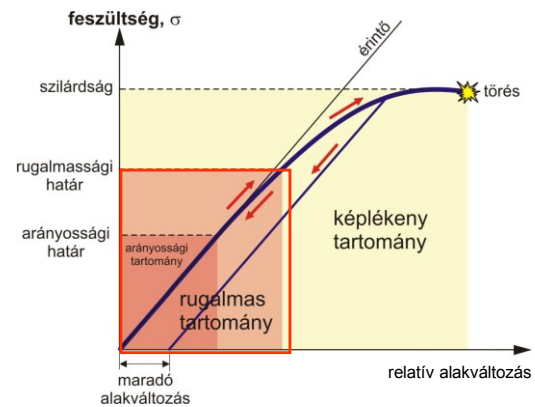
24

- elméleti: véges elem analízis

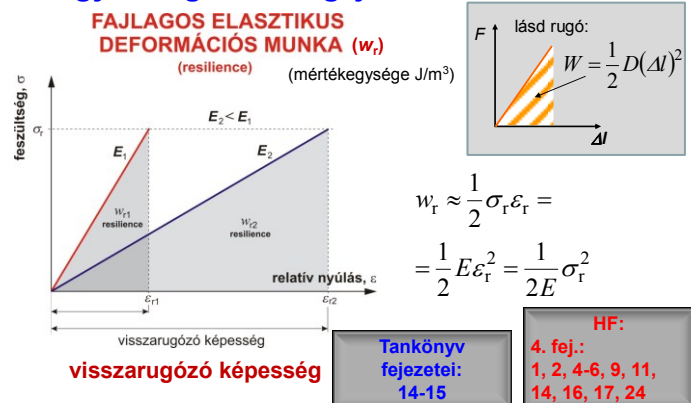
25

Terhelési diagram

26

Egyéb rugalmassági jellemzők

27